

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: ICES:n tieteelliset neuvot vuoden 2025 kalastusmahdollisuuksista Itämerellä

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: ICES:n tieteelliset neuvot vuoden 2025 kalastusmahdollisuuksista Itämerellä (E 39/2024 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- kalatalousneuvos Risto Lampinen, maa- ja metsätalousministeriö
- erikoistutkija Jari Raitaniemi, Luonnonvarakeskus

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- ympäristöministeriö
- Kalatalouden Keskusliitto
- Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry
- Tornio-Muoniojokiseura ry
- WWF Suomi

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Kansainvälinen merentutkimusneuvosto ICES antoi 31.5.2024 suosituksensa Itämeren kalastuskiintiöiksi vuodelle 2025.

Valiokunnan lausunto MmVL 12/2024 vp

Valtioneuvoston kanta

Peruskanta

Valtioneuvosto kannattaa Itämeren kalastusmahdollisuuksien vahvistamista vuodelle 2025 siten, että kalakantoja hyödynnetään kestävää enimmäistuottoa (Maximum Sustainable Yield, MSY) koskevan EU:n yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteiden mukaisesti.

Kalastusmahdollisuudet tulee siten vahvistaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen 2016/1139 Itämeren turska-, silakka- ja kilohailikantoja ja näitä kantoja hyödyntäviä kalastuksia koskevan monivuotisen suunnitelman ja ICES:n niitä koskevan uusimman tieteellisen neuvon perusteella.

Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohen TAC

Valtioneuvosto kannattaa ICES:n neuvon perusteella vuodeksi 2025 ratkaisua, jonka mukaan TAC asetettaisiin 40 000 lohen merisaaliin (kaupallisen ja vapaa-ajankalastuksen) perusteella siten, että Pohjoisella Itämerellä, Ahvenanmerellä, Saaristomerellä ja Pohjanlahdella (leveyspiirin 59°30'N pohjoispuolella osa-alueilla 29N, 30 ja 31) voidaan neljän merimailin sisäpuolella kutuvaelluksen aikana (toukokuun alun ja elokuun lopun välisenä aikana) kalastaa lohta kohdennetusti. ICES:n mukaan lohenkalastus tulisi Itämeren pääaltaalla leveyspiirin 59°30'N eteläpuolella kieltää.

Lisäksi pyritään siihen, että aiempien vuosien tavoin muut Itämeren jäsenvaltiot sitoutuisivat siirtämään hyödyttömiksi jäävät lohikiintiönsä tarvittavilta osin ylläpitämään Suomen (ja Ruotsin) rannikkokalastusta. Tämän mahdollisuuden hyödyntämistä harkitaan kuten aiemminkin lohitalanteen ja erityisesti lohen nousua jokiin koskevan tiedon perusteella.

Valtioneuvosto lähtee siitä, että lohenkalastuksen säätelytoimenpiteiden tulee kohdella kaupallista ja vapaa-ajan kalastusta (ml. kalastusmatkailu) tasapuolisesti.

Valtioneuvosto kannattaa lisäksi teknisten kalastussääntöjen jatkamista. Leveyspiirin 59°30'N pohjoispuolella osa-alueilla 29N, 30 ja 31 touko-elokuussa neljän merimailin sisäpuolella lohen vapaa-ajankalastusta ei rajoitettaisi EU säännöksiin.

Valtioneuvosto edellyttää, että komissio ja jäsenvaltiot edelleen valvovat, että Itämerellä ei harjoiteta laitonta lohenkalastusta ja että lohenkalastuksen edellä mainittua kieltoa Itämeren pääaltaalla noudatetaan.

Valtioneuvosto pitää erittäin tärkeänä, että Itämerelle saadaan lohen monivuotinen suunnitelma.

Lisäksi valtioneuvosto katsoo, että kaikki kalastuskuolevuus tulee ottaa huomioon kalastuksen säätelyssä.

Valiokunnan lausunto MmVL 12/2024 vp

Suomenlahden lohen TAC

Valtioneuvosto kannattaa Suomenlahden lohen TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon mukaisesti (9 440 kpl) siten, että hylkeiden vahingoittamien lohien sekä vapautettujen alamittaisten (kuolleet) lohien määrä ja arvioitu raportoimaton saalis sekä Venäjän osuus (9,3 %) vähennetään, jolloin EU TAC olisi noin 8 000 lohta.

Pohjanlahden silakan TAC

Valtioneuvosto ottaa kantaa Pohjanlahden silakan TAC määrään, kun ICES:n neuvo siitä on saatu. ICES arvioi Pohjanlahden silakan kutukannan koolle ja kalastuskuolevuudelle uudet viitearvot syyskuuhun mennessä, jonka perusteella TAC voidaan asettaa kalastuskuolevuuden MSY vaihteluvälin mukaisesti.

Suomenlahden ja Itämeren pääaltaan silakan TAC

Valtioneuvosto kannattaa TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon Fmsy vaihteluvälin kutukannan kokoon suhteutetun alarajan ja pistearvon välillä siten, että TAC olisi 95 340—125 344 tonnia.

EU:n TAC muodostuisi vähentämällä Venäjän osuus (9,5 %) ja ottamalla huomioon Riianlahden ja pääaltaan välinen vaellus, jolloin EU:n TAC olisi 83 880—111 034 tonnia (107—175 % lisäys verrattuna vuoden 2024 EU TAC:iin 40 368 tonnia).

Riianlahden silakkakannan TAC

Valtioneuvosto kannattaa TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon ja Fmsy vaihteluvälin ala- ja ylärajan välillä siten, että TAC olisi 30 394—45 235 tonnia.

Läntisen silakkakannan TAC

Valtioneuvosto kannattaa ICES:n neuvon mukaisesti nollasaalista läntiselle silakkakannalle.

Kilohailin TAC

Valtioneuvosto kannattaa TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon ja Fmsy vaihteluvälin ala- ja ylärajan välillä siten, että TAC olisi 130 195—169 131 tonnia. TAC:n tasossa tulee ottaa huomioon Venäjän osuus (10,08 %) siten, että EU:n TAC olisi 117 071—152 082 tonnia (42—24 % vähennys verrattuna vuoden 2024 EU TAC:iin 201 000 tonnia).

Itäisen turskakannan TAC

Valtioneuvosto kannattaa sitä, että turskalle asetetaan vain sivusaalis-TAC aiempien vuosien mukaisesti. Valtioneuvosto myös kannattaa nykyistä kuturauhoitusta (touko-elokuu) ja vapaa-ajan kalastuksen kieltämistä turskan pääasiallisilla esiintymisalueilla osa-alueilla 24—26.

Valiokunnan lausunto MmVL 12/2024 vp

Turskan sivusaaliskiintiön kohdennettu käyttö osana tutkimuskalastusta olisi aiempien vuosien mukaisesti sallittava, jotta turskakannan tilan kehitystä voidaan arvioida. Vaihtoehtoisesti tulee sallia turskaan kohdentuva pienimuotoinen kalastus alle 12 metrin pituisilla muita kuin trooleja käyttävillä kalastusaluksilla läntisen silakan vuotta 2024 koskevan ratkaisun mukaisesti.

Lisäksi Suomen kannalta on tärkeää, että jäsenvaltiot sitoutuvat edelleen turskaa koskeviin kiintiövaihtoihin niin, että turska ei muodostu pullonkaulalajiksi muiden lajien kalastuksessa niille jäsenvaltioille, joiden turskakiintiöt ovat pienet.

Läntisen turskakannan TAC

Valtioneuvosto kannattaa sitä, että turskalle asetetaan vain sivusaalis-TAC aiempien vuosien mukaisesti.

Punakampela

Valtioneuvosto kannattaa TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon mukaisesti siten, että TAC on enintään 20 062 tonnia osa-alueilla 22—32 (vuonna 2024 TAC on 11 313 tonnia).

Meritaimen

Valtioneuvosto kannattaa sitä, että meritaimenen kaupallisen kalastuksen kieltoa jatketaan myös vuonna 2025 neljää meripeninkulmaa kauempana perusviivoista mitattuna.

Yhteisymmärryksen saavuttamiseen tarvittava neuvotteluvara

Valtioneuvosto on neuvotteluprosessin aikana valmis hyväksymään ja valmistelemaan omaaloitteisesti sellaisia ratkaisuja (esim. kalastuksen ajallisia ja alueellisia rajoituksia), jotka ovat ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä kalastuksen ja varovaisuusperiaatteen mukaisia sekä ovat tarpeen poliittisen yhteisymmärryksen saavuttamiseksi ja Suomen tavoitteiden edistämiseksi neuvostossa.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Kansainvälisen merentutkimusneuvoston (ICES) suositukset Itämeren suurimmista sallituista saaliista (TAC) muodostavat perustan syksyllä annettavalle komission ehdotukselle vuoden 2025 kalastuskiintiöistä. ICES:n toukokuussa 2024 antama tieteellinen neuvo kattaa silakan, kilohailin, turskan, lohen ja punakampelan kalastusmahdollisuudet Itämerellä. Pohjanlahden silakkakannan osalta ICES on kuitenkin ilmoittanut, että neuvo annetaan vasta 16.9.2024, kun kannalle on laskettu uudet viitearvot. Suomen lähtökohtana on kalastuskiintiöistä päätettäessä jo vuosia ollut ICES:n uusiin tieteellisiin neuvoihin, ja valiokunta korostaa edelleen oikea-aikaisen ja luotettavan tieteellisen tiedon merkitystä kalakantojen sääntelyä koskevan päätöksenteon pohjana.

Valiokunta toteaa, että Pohjanlahden silakkakanta on taloudellisesti Suomen kalatalouden tärkein kalakanta. Valitettavasti viitearvojen laskeminen Pohjanlahden silakkakannoille on Itäme-

Valiokunnan lausunto MmVL 12/2024 vp

ren olosuhteissa hyvin haastavaa, sillä kalakannan ja poikasvuosiluokkien kokojen välillä ei ole suoraa suhdetta ja silakkakantaan vaikuttavat olennaisesti Itämeren tilan muutokset. Kannan tilanne näyttää nyt paremmalta kuin vuosi sitten, mutta isot silakat näyttävät suurelta osin kadonneen kannasta nälkiintymisjakson seurauksena. Valiokunta pitää ICES:n ja kansallisten tutkimuslaitosten, kuten Suomessa Luonnonvarakeskuksen, työtä Itämeren kalakantoja koskevan ajantasaisen ja luotettavan tiedon tuottamiseksi erittäin arvokkaana. Tieteellisen neuvon viivästyttämisestä huolimatta on tärkeää jatkaa myös kansallisia toimenpiteitä heikkojen kalakantojen tukemiseksi. Suomessa ja Ruotsissa on esimerkiksi ensimmäistä kertaa vuonna 2024 asetettu Selkämeren aluevesillä silakankalastukseen kansalliset kuturauhoitukset.

Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohen sekä Suomenlahden lohen suositukset suurimmista sallituista saaliista kattavat useita lohikantoja, joiden tila vaihtelee suuresti. Vahvimmat lohikannat ovat Perämeren suuret lohikannat, mutta Pohjanlahdella on myös eräitä heikommassa tilassa olevia lohikantoja. Vuoden 2021 vaelluspoikasvuosiluokan post-smolttien eloonjäänti on ICES:n mukaan ollut historiallisen heikkoa ja vuoden 2022 vuosiluokan eloonjäännistä on toistaiseksi hyvin vähän tietoa. Tänä keväänä Ljunganjoen lohikannan tila osoittautui kuitenkin aiempaa arviota paremmaksi, minkä seurauksena ICES ei näe estettä kutuvaelluksella olevan lohen kalastuksen sallimiselle, vaan esittää kaupallisen- ja vapaa-ajankalastuksen yhteenlasketuksi maksimaaliseksi saaliiksi 40 000 lohta Pohjoisella Itämerellä, Ahvenanmerellä, Saaristomerellä ja Pohjanlahdella. Suomenlahden lohen suurin sallittu saalis olisi tieteellisen neuvon mukaan vähennysten jälkeen noin 8 000 lohta. Valtioneuvoston selvityksessä todetaan, että lohenkalastuksen salliminen pohjoisella Itämerellä, Saaristomerellä, Ahvenanmerellä, Selkämerellä ja Merenkurkussa vahvistaisi merkittävästi rannikkokalastuksen toimintaedellytyksiä ja olisi taloudellisesti merkittävää myös merialueella harjoitettavalle kalastusmatkailulle.

Valiokunta korostaa, että kalakantojen sääntelyä koskevan päätöksenteon EU-tasolla tulee perustua tutkimustietoon niin kalakantojen nykytilasta kuin sääntelyehdotusten ekologisista, taloudellisista ja sosiaalisista vaikutuksista. Valtioneuvosto tulee tavanomaiseen tapaan toimittamaan eduskunnalle vielä uuden selvityksen, kun komissio syksyllä antaa ehdotuksensa Itämeren vuoden 2025 suurimmista sallituista saaliista ja kalastuskiintiöistä. Myös maa- ja metsätalousvaliokunta lausuu tuolloin vielä erikseen valtioneuvoston selvityksestä. Valiokunta pitää kaikkien lohikantojen osalta tärkeänä, että kantojen tilaa seurataan aktiivisesti ja syitä tilassa tapahtuviin muutoksiin pyritään selvittämään. Valiokunta tukee myös valtioneuvoston kannassa ilmaistua vaatimusta siitä, että Itämerellä ei harjoiteta laitonta lohenkalastusta ja että lohenkalastuksen kieltä Itämeren pääaltaalla noudatetaan ja valvotaan tehokkaasti. Valtioneuvoston selvityksessä todetaan, että on erittäin tärkeää saada Itämerelle lohen monivuotinen hoitosuunnitelma, ja valiokunta katsookin, että Suomen tulee jatkaa aktiivista vaikuttamistyötä Itämeren alueella ja EU:ssa lohen monivuotisen hoitosuunnitelman saamiseksi.

Valiokunta pitää Itämeren kalakantojen tilassa viime vuosina tapahtuneita muutoksia huolestuttavina. Itämeren kalakantojen viimeaikainen nopea taantuminen näyttää olevan ensisijaisesti seurausta Itämeren ekosysteemissä ja ravintoverkoissa tapahtuneista muutoksista. Muutokset kalakantojen tilassa korostavat tarvetta kiinnittää entistä enemmän huomiota Itämeren tilaan sekä niihin paineisiin ja uhkiin, jotka vaikuttavat merivesien tilaan ja luonnon monimuotoisuuteen ja sitä kautta myös kalakantoihin. Myös kalastuksen sääntelyä tulee kehittää siten, että sääntelyssä ote-

Valiokunnan lausunto MmVL 12/2024 vp

taan paremmin huomioon sääntelyn kohteena olevien kalalajien vaikutukset muihin lajeihin ja koko ekosysteemiin.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 18.6.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jenna Simula ps

jäsen Anne Kalmari kesk

jäsen Markku Eestilä kok

jäsen Tiina Elo vihr

jäsen Ritva Elomaa ps

jäsen Veronika Honkasalo vas

jäsen Laura Huhtasaari ps

jäsen Janne Jukkola kok

jäsen Antti Kangas ps

jäsen Teemu Kinnari kok

jäsen Milla Lahdenperä kok

jäsen Anders Norrback r

jäsen Piritta Rantanen sd

jäsen Timo Suhonen sd

jäsen Paula Werning sd

jäsen Eerikki Viljanen kesk

jäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuire Taina

Valiokunnan lausunto MmVL 12/2024 vp
Eriävä mielipide

Eriävä mielipide

Perustelut

Emme voi yhtyä valiokunnan kantaan, sillä se ei huomioi riittävästi kalakantojen epävarmaa ja huolestuttavaa tilaa. Valiokunnan päätös ja siinä mukailtu valtioneuvoston kanta ovat liian etupainotteisia. Kalakantojen tilanteesta tarvitaan lisää tietoa ennen kiintiöpäätösten tekoa.

Lohen osalta tilanne on erittäin heikko, ja siksi parhaaseen mahdolliseen tietoon pohjaavat päätökset ovat välttämättömiä lohikannan selviämisen kannalta. Pohjanlahdella lohi nousi viime vuonna ennätyksellisen heikosti. Syytä tähän ei tiedetä.

Sekä Pohjanlahden että Itämeren pääaltaan ja Suomenlahden osalta vuoden 2021 vaelluspoikasvuosiluokan eloonjäänti ensimmäisenä merivuotena on ollut koko historian heikoin. Vuoden 2022 osalta smolttivaiheen ohittaneiden poikasten eloonjäännistä on hyvin vähän tietoa. Vuoden 2023 osalta vastaavaa tietoa ei ole vielä laisinkaan. Poikasten 2023 vuosiluokan vaikutus vuoden 2025 lohenkalastukseen on aivan keskeinen.

Viime vuoden poikkeuksellisen pienen emokalamäärän ja lohien merivaelluksen aikaisen heikon selviytymisen vuoksi lohenkalastuksessa on tärkeää toimia varovaisuusperiaatteen mukaisesti. Päätökset Suomen kannasta tulee tehdä vasta, kun on saatu tarkempaa tietoa kuluvan kesän emokalatilanteesta.

Mikäli päätöksiä tehdään ennen kuin tietoa kalakantojen todellisesta tilanteesta on saatavissa, on suuri riski, että kalakannoille aiheutetaan kohtalokasta vahinkoa. Luontojärjestöt ovat aiheellisesti nostaneet esiin valiokunnalle antamissaan lausunnoissa, että mikäli poikastuotto ja poikasten selviytyminen on jäänyt pieneksi, lohenkalastus pitäisi jopa jättää avaamatta kokonaan ensi vuonna.

Itämeri on jo valmiiksi heikossa tilassa oleva, herkkä ekosysteemi. Heikko tila näkyy väistämättä eri lajeissa ja niiden muodostamissa ravintoverkoissa. Ihmisen toiminta heikentää edelleen Itämeren tilaa ravinnekuormituksen aiheuttaman rehevöitymisen, mutta myös esimerkiksi ruoppaamisen ja rakentamisen kautta. Myös kalastus vaikuttaa Itämeren tilaan. Siksi kalastuksen on oltava vastuullista ja perustuttava parhaaseen tietoon. Kun riittävää tietoa ei vielä ole saatavissa, on päätöksenteko varovaisuusperiaatetta noudattaen ajoitettava siten, että tarvittavaa lisätietoa ehditään saada.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että maa- ja metsätalousvaliokunta ei yhdy valtioneuvoston kantaan, vaan ottaa kantaa vasta valtioneuvoston annettua eduskunnalle E-kirjelmän syksyllä komission ehdotuksesta vuoden 2025 kalastusmahdollisuuksiksi.

Helsingissä 18.6.2024

Tiina Elo vihr
Veronika Honkasalo vas